

2026.–2028. aasta ühtne programm dokument

Kokkuvõte

Joonis 1. [2026.–2028. AASTA ÜHTNE PROGRAMMDOKUMENT](#)

Ühtne programmdokument on Euroopa Liidu Varjupaigaameti (EUAA) programmitöö vahend ja seda kasutatakse ameti tegevuse rahastamisotsuse jaoks. Selles sätestatakse ameti tegevuste ja ressursside mitmeaastane ja aastane kavandamine, mille abil tagatakse strateegiliste eesmärkide, tegevuste ja ressursside jaotamise kooskõla.

Haldusnõukogu kiitis 2026.–2028. aasta ühtse programmdokumendi heaks 30. septembril 2025. Programmitöö perioodil prioriseerib amet uue rände- ja varjupaigaleppe (edaspidi „lepe“) tulemuslikku rakendamist ja oma järelvalvevolituste täitmist, säilitades samas vajaliku paindlikkuse, et reageerida muutuvatele rändesuundumustele ja võimalikele kriisidele, mis võivad nõuda tegevustulemuste ja finantsplaneerimise kohandamist.

Strateegiline kontekst

2026.–2028. aasta ühtne programmdokument on koostatud olukorras, kus liikmesriikides püsib jätkuv rändesurve ja arenevad varjupaigavajadused. Euroopa ühise varjupaigasüsteemi arendamisel tehtule vaatamata on liikmesriikide vahel endiselt olulisi erinevusi seoses menetluslike käsitleste, heaks kiidetud varjupaigataotluste määra, antud kaitse liikide ja vastuvõtutingimustega. Need erinevused mõjutavad teisest rännet ja kahjustavad eesmärki tagada taotlejate ühetaoline kohtlemine kogu liidus.

Uue rände- ja varjupaigaleppe eesmärk on need puudused kõrvaldada, tugevdades valmisolekut, parendades kriisidele reageerimist ning saavutades solidaarsuse ja vastutuse tõhusama tasakaalu. Leppe õigusakte hakatakse kohaldama alates juunist 2026 ja seega tugevdab lepe järk-järgult ameti rolli hästitoimiva Euroopa ühise

varjupaigasüsteemi toetamisel. Sellest tulenevalt eeldatakse, et EUAA töökoormus, mis on pärast leppe vastuvõtmist juba suurenenud, suureneb nii alalise kui ka operatiivtegevuse osas veelgi.

Sellega seoses jõuti veebruaris 2024 kokkuleppele 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku läbivaatamises, mis näeb ette EUAA-le kuni 2027. aastani täiendava 190 miljoni euro eraldamist. Vahendite suurendamise eesmärk on võimaldada ametil toetada leppe rakendamist.

2026.–2028. aasta tegevuskava ja prioriteedid

Joonis 2. [EUAA strateegia 2024–2029](#)

Ühtne programmdokument on kooskõlas Euroopa Komisjoni 2024.–2029. aasta poliitikaprioriteetidega rände ja varjupaiga valdkonnas, tagades sidususe ELi üldiste eesmärkidega. EUAA 2024.–2029. aasta strateegia põhjal määratletakse mitmeaastases tööprogrammis ameti eesmärgid neljas peamises tegevusvaldkonnas: operatiivtugi, koolitus ja kutseareng, varjupaigateadus ja horisontaalne tegevus. Sellega kehtestatakse aastateks 2026–2028 seitse strateegilist eesmärki.

2026. aasta tööprogrammis muudetakse need strateegilised eesmärgid konkreetseteks aastaeesmärkideks ja -sihtideks, mis on üles ehitatud konkreetsetele tegevustele ning kooskõlas olemasolevate inim- ja rahaliste ressurssidega.

Operatiiv- ja tehniline abi

Joonis 3. EUAA operatiivtugi Lampedusal

Leppe alusel seadusandlike ettepanekute vastuvõtmisega eeldatakse, et amet säilitab olulise operatiivse kohaloleku, laiendades samal ajal oma ülesannete ulatust olemasolevate ressursside piires.

Liikmesriikidele osutatakse jätkuvalt [operatiiv- ja tehnilist abi mitmeaastaste ja lühemaajaliste tegevuskavade](#) ning konkreetsete projektikavade kaudu.

Toetus jääb paindlikuks ja kohandub muutuvate rändesuundumustega, tekkivate vajadustega ja operatiivse olukorraga. Olemasoleva toetuse jätkamisel ja uute sekkumiste algatamisel juhindutakse kindlast *prioriseerimisest*, mis arvestab kiireloomulisust, eeldatavat mõju, ELi lisaväärtust, sekkumiste teostatavust ning ameti olemasolevaid inim- ja rahalisi ressursse. Lisaks kohandatakse täiendavalt operatiivsuutlikkust, et EUAA saaks täita leppes tulenevaid uusi kohustusi.

Kvaliteeditagamise meetodeid, töövahendeid ja ühtlustatud menetlusi rakendatakse järjepidevalt, liikmesriikide vahel vahetatakse häid tavasid ning ühtlustatakse situatsiooniplaanide koostamist ühise metoodika abil. Tugevdatakse lähetushalduse raamistikke, et võimaldada kiiret ja skaleeritavat sekkumist, ning kõigis operatsioonides rakendatakse põhiõiguste ja rahvusvahelise kaitsega seotud kohustuste väidetavate raskete või jätkuvate rikkumiste hindamise, nendest teatamise ja nende eskaleerimise mehhanismi. Kõigis sekkumistes on ka väljumisstrateegiad, mille eesmärk on tugevdada riikide suutlikkust ja tagada pikaajaline kestlikkus.

Amet tugevdab veelgi oma esmase reageerimise võimet, tugevdades tugifunktsioone, tõhustades valmisoleku planeerimist ja kavandades operatsioone kokkulepitud raamistikus, mis põhineb süstemaatilistel vajadushinnangutel ja liigendatud prioriseerimisel. Lähetusi jätkatakse olemasolevate mehhanismide, sealhulgas välisekspertide kaasamise kaudu ja seda toetavad projektijuhtimise vahendid, tulemuslikkuse seiresüsteemid, tihe koostöö riiklike kontaktpunktidega ja selged tegevussuunised. Operatiivtugi võib hõlmata ka rändehalduse tugirühmade lähetamist koos sellise taristu pakkumise või täiendamisega nagu seadmed, ajutised kontoriruumid, rajatised ja olulised teenused, näiteks suuline tõlge, kultuurivahendus ja transport.

Kooskõlas leppe raamistikuga toetab EUAA koostöös ELi solidaarsuskoordinaatoriga püsiva ümberpaigutamismehhanismi ja muude solidaarsusmeetmete rakendamist. Eelistatakse liikmesriike, kellel on eaproporsionaalne surve ELi välispiiridel, ja neid, kellel on olulisi probleeme seoses teisese rändega. Amet jätkab ka EL+ riikide toetamist ümberasustamise ja humanitaarpõhjustel vastuvõtmise programmide rakendamisel ning koordineerimisel ümberasustamise ja humanitaarpõhjustel vastuvõtmise võrgustiku, kohandatud operatiivabi, Türgis ja muudes asjaomastes kolmandates riikides asuva ümberasustamise toetusvahendi ning kogukonna sponsorluse ja täiendavate võimaluste toetamise kaudu.

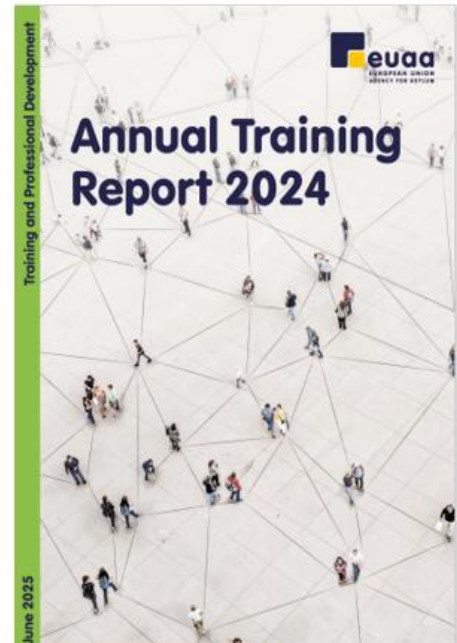
Koolitus ja kutseareng

Koolitus ja kutseareng on keskse tähtsusega, et tugevdada varjupaiga- ja vastuvõtusüsteeme kogu ELis ning edendada riiklike tavade suuremat ühtlustamist. Kooskõlas oma volitustega kavandab, arendab ja pakub amet jätkuvalt kvaliteetset koolitust EUAA töötajatele ning liikmesriikide haldusasutuste, kohtute ning varjupaiga- ja vastuvõtuküsimuste eest vastutavate riiklike asutuste töötajatele.

Tihedas koostööd asjaomaste eksperdiasutustega arendab amet edasi Euroopa varjupaigategemalist koolituskava ja loob praktikakogukonna, mis toetab pidevat õppimist ja parimate tavade jagamist kogu ELis. Amet laiendab ja haldab tuvastatud vajaduste alusel pakutavat Euroopa varjupaigategemalist koolituskava kooskõlas kõrghariduse ja kutseõppe kvaliteedistandarditega ning leppe õigusaktidega nende jõustumisel. Liikmesriikidele, kelle varjupaiga- ja vastuvõtusüsteemid on sattunud ebaoproportsionaalse surve alla, pakutakse suunatud koolitusi ja kutsearengu meetmeid, sealhulgas struktureeritud koolitusi varjupaigatugirühmade ja varjupaigaekspertide reservnimekirja liikmetele. Lisaks töötatakse välja ja viiakse läbi suunatud koolitusi vastusena riikide ametiasutuste konkreetsetele taotlustele.

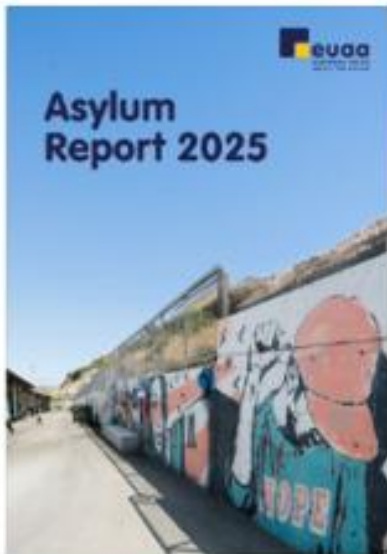
Koolitustegevus käsitleb ka EUAA järelevalvemehhanismi kaudu tuvastatud lünki. Järelevalvemissioonides osalevatele ekspertidele koostatakse ja pakutakse asjakohast koolitust ning järelevalve tulemusi kasutatakse süstemaatiliselt suunatud koolitusmeetmete väljatöötamiseks. Nende tegevuste toetamiseks tugevdab amet veelgi mehhanisme, mille alusel valitakse ja kaasatakse eksperte, kes osalevad koolituse kavandamises ning korraldamises alalise, sihtotstarbelise ja operatiivtoe raames.

Väljaspool ELi tugevdatakse partnerriikidele antavat koolitustoetust osana suutlikkuse suurendamisest, mis toimub ameti väliskoostöö strateegia raames. Seda toetust antakse olemasolevate koostööraamistike raames ning kooskõlas kehtestatud prioriteetide ja olemasolevate ressursidega. Asjakohasel juhul tehakse koolitustegevuses koostööd peamiste sidusrühmadega, sealhulgas Euroopa Komisjoni, justiits- ja siseküsimuste asutuste, ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti, Rahvusvahelise Migratsiooniorganisatsiooni, Euroopa Nõukogu ning muude koolitusvõrgustike ja -organisatsioonidega, sealhulgas kodanikuühiskonnaga.

Joonis 4. [EUAA 2024. aasta koolitusaruanne](#)

Varjupaigateadmus ja järelevalve

Joonis 5. [Varjupaigaaruanne 2025](#)

Tänu EUAA varjupaigateadmusele on liikmesriikide ametiasutustel paremad võimalused ühtlustada rahvusvahelise kaitse otsuseid, teha otsuseid kiiremini ja ühtlustada vastuvõtutingimusi.

Kooskõlas leppe eesmärgiga lähendada seisukohti veelgi jätkab EUAA koostööd liikmesriikidega, et koostada välja ühised analüüsid ja riigiülevaated peamiste päritoluriikide kohta, tuginedes EUAA päritoluriigi teabele. Komisjoni taotlusel esitab amet ka teavet ja analüüse, et nimetada riike turvalisteks päritoluriikideks ja turvalisteks kolmandateks riikideks. Teavevahetust hõlbustavad jätkuvalt riikide erivõrgustikud, üritused ja erivahendid, näiteks päritoluriigi teabe päringusüsteem, päritoluriigi teabe kasutajatugi ning päritoluriigi meditsiiniteabe portaal, mis pakub teavet ravimite turustamise ja kättesaadavuse kohta.

Olukorratedadlikkuse ja valmisoleku tugevdamiseks jätkab amet põhjaliku ja ajakohase ülevaate andmist ELi varjupaigavaldkonna olukorrast, sealhulgas suundumustest, menetlustest ja tavadest EL+ riikides. See hõlmab standarditud andmete kogumist, tulevikku suunatud analüüside ja strateegiliste ülevaadete koostamist ning temaatiliste ja sihtotstarbeliste aruannete väljatöötamist. Need tegevused toetavad varajast hoiatamist, prognoosimist, kriisiennetust ja erandolukorra planeerimist, aidates otseselt kaasa leppe rakendamisele. Amet jätkab ka oma aastaaruande koostamist varjupaigavaldkonna olukorra kohta ELis.

Varjupaigamenetluste ja vastuvõtusüsteemide kvaliteedi, õigluse ning tõhususe toetamiseks arendab EUAA koostöös liikmesriikide ekspertide ja asjakohasel juhul kodanikuühiskonna organisatsioonidega edasi standardeid, näitajaid, praktilisi juhendeid, õiguslaseid väljaandeid ja muid vahendeid. Hinnatakse nende vahendite kasutuselevõttu ja mõju, sealhulgas analüüsides viiteid liikmesriikide kohtupraktikale.

Lisaks võtab amet pärast 2025. aasta katseprojekte alates 2026. aastast täielikult kasutusele oma mitmeaastase seireprogrammi. Selle viieaastase tsükli raames jälgitakse kõiki liikmesriike seoses Euroopa ühise varjupaigasüsteemi tehnilise ja operatiivse rakendamisega. Järelevalve meetodika vaadatakse vajaduse korral läbi, et võtta arvesse leppe jõustumist.

Horisontaalne tegevus

Joonis 6. [EUAA väliskoostöö strateegia](#)

Halduslase tiptaseme saavutamisel on jätkuvalt kesksel kohal hea valitsemistava. EUAA jätkab sisekontrollisüsteemide, strateegilise planeerimise ja aruandluse ning juhtimis- ja hindamisprotsesside tugevdamist.

Ameti eesmärkide saavutamiseks on vaja kvalifitseeritud ja pühendunud tööjõudu. Töötajate heaolu ja kaasatust jälgitakse jätkuvalt korrapäraselt eriuringute kaudu.

Põhiõiguste ametnik haldab kaebuste esitamise mehhanismi, annab korrapäraselt aru haldusnõukogule ja aitab kaasa läbipaistvusele ameti varjupaigavaldkonna aastaaruande kaudu.

EUAA tugevdab ka koostööd peamiste sidusrühmadega, sealhulgas ELi-väliste partnerriikidega, kooskõlastades seda liikmesriikide ja komisjoniga ning järgides EUAA määrust ja ELi välissuhete poliitikat. Kontaktametnikud toetavad koostööd liikmesriikides ning olenevalt kättesaadavatest ressurssidest ka partnerriikides. Amet teeb Euroopa Komisjoniga tihedat koostööd teavitustegevuses, aitab koostada täpseid narratiive varjupaiga- ja pagulasküsimuste kohta ning käsitleb eksiteavet.

